Iniúchtaí eolaíochta na bunscoile
https://rsc.li/3yKPmlO

Braon anuas ón mbuidéal

Braon anuas ón mbuidéal

Déanfaimid an méid seo a leanas:

Aerbhrú a fhiosrú – cén chaoi a dtéann achar ní i bhfeidhm ar na fórsaí a chruthaítear air?

Cuspóirí foghlama

Tuiscint

- Tuigim go dtagann brú ó bhrú (fórsa) ar achar ní.
- Tuigim go mbíonn aer thart orainn i gcónaí agus go gcruthaíonn sé brú ar nithe.
- Tuigim cé nach n-airím an t-aerbhrú i gcónaí, feicim céard a dhéanann sé.

Foclóir áisiúil

- **Aer:** meascán gáis atá thart orainn agus a bhímid ag análú. Comhdhéantar é as 78% nítrigine, 20% ocsaigine, agus níos lú ná 2% d'argón, dé-ocsaíd charbóin, ceo uisce agus gáis eile.
- **Fórsa:** brú, tarraingt, nó brú agus tarraingt, a tharlaíonn nuair a thagann nithe i dteagmháil lena chéile.
- **Brú:** tomhas fórsa thar achar ar leith. Mar sin, is é **aerbhrú** an méid fórsa a chuireann aer ar achar faoi leith.
- **Domhantarraingt:** an fórsa a tharraingíonn gach ní síos i dtreo lár an Domhain.

Céard is ciall le bheith...

FAOI BHRÚ

Gníomhaíocht péireála agus roinnte

Nuair a shuíonn tú ag bun linne snámha, airíonn sé an-difriúil le suí sa seomra ranga.

Airíonn sé difriúil mar go bhfuil **fórsa** difriúil ann atá ag brú ort.

Cruthaíonn sé sin **brú uisce**.

Aerbhrú

Bíonn **aerbhrú** gach áit thart orainn, an t-am ar fad. Ní thugaimid faoi deara é mar go bhfuil an oiread sin taithí againn air, **ACH** bíonn sé ag brú orainn i gcónaí.

Modh

Cuid a hAon

1. Leagaigí an rialóir ar an mbord le thart ar 10 cm thar an imeall.
2. Déanaigí liathróid as bileog nuachtáin agus leagaigí í sin ar bhun an rialóra ar an mbord.
3. Tuaraigí a dtarlóidh dá mbuailfí an rialóir le taobh boise láimhe.
4. Úsáidigí taobh na boise, agus déanaigí iarracht an rialóir a bhualadh go tapa. Ná brúigí ar an rialóir leis an lámh eile!

An raibh bhur dtuar ceart?

Cuid a Dó

1. Leagaigí amach an rialóir mar a rinne sibh i gcuid a haon.
2. Leagaigí bileog nuachtáin **chothrom** ar an bpíosa den rialóir atá ar an mbord. Úsáidigí bileog atá díreach cosúil leis an gceann a d’úsáid sibh i gcuid a haon. **Bainigí aon roic as an mbileog** os cionn an rialóra le bheith cinnte **nach bhfuil aon phóca aeir ann**.
3. Arís, tuaraigí a dtarlóidh dá mbuailfí an rialóir le taobh boise láimhe.
4. Úsáidigí taobh na boise, agus déanaigí iarracht an rialóir a bhualadh go tapa. Ná brúigí ar an rialóir leis an lámh eile!

An raibh bhur dtuar ceart?

Mar sin, céard atá ag tarlú?

Tá achar dromchla beag ag an liathróid pháipéir, mar sin níl ach colún caol aerbhrú in ann í a choinneáil thíos. Is féidir é sin a shárú go héasca ach an rialóir a bhualadh go tapa!

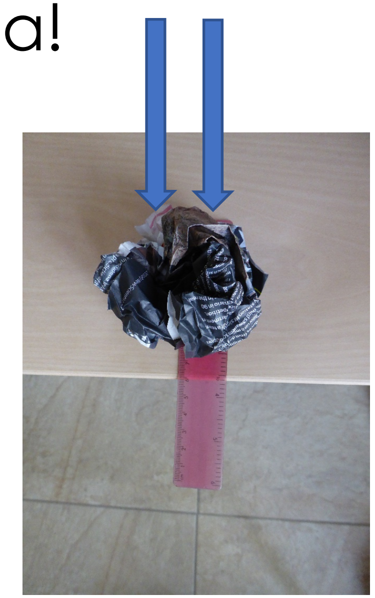

Tá achar dromchla mór ag an mbileog chothrom, mar sin tá neart spáis ag an aerbhrú le gníomhú uirthi agus an bhileog a choinneáil thíos. Tá sé sin níos mó ná fórsa an bhuailte!

Meastóireacht

Céard a cheapann sibh faoinár g**cuspóirí foghlama** inniu?

- Tuigim a bhfuil i gceist leis an bhfocal ‘brú’.
- Tuigim go gcruthaíonn an t-aer thart orainn brú ar na nithe ar fad a dteagmhaíonn sé leo.
- Tuigim, cé nach n-airím an t-aerbhrú i gcónaí, go bhfeicim céard a dhéanann sé.

Má tá sibh muiníneach faoin méid sin, sínigí cúig mhéar in airde, nó sínigí méar amháin más fearr libh an ceacht a phlé arís.

Buíochas

Sleamhnán 2: íomhá © nikiteev_konstantin/Shutterstock
Sleamhnán 6: íomhá © Alex Bard/Shutterstock
Sleamhnán 7: íomhá © Royal Society of Chemistry
Sleamhnáin 8, 9 agus 10: íomhánna © Royal Society of Chemistry
Sleamhnán 11: íomhá © Prostock-studiol/Shutterstock